

De heer **Van Urk** (Raadsteam): Voorzitter! De vraag die mij de laatste tijd bezighoudt, is: Heeft Nederland Jaap de Hoop Scheffer nodig?

De heer **Huitink** (wethouder): Ik denk van wel.

De heer **Van Urk** (Raadsteam): Of, lokaal gesproken, na het horen van de algemene beschouwingen van het CDA, vraag ik mij af: Kan Hengelo niet zonder het CDA? Ik denk van niet, maar agnost als ik ben, moet ik maar hopen dat dit uitkomt.

Politiek is een kwestie van tijdgeest. Als het goed is, zal na verloop van tijd blijken wat van die tijdgeest tijdloos is en wat tijdelijk en modieus was. Met het perspectief voor ogen dat het onderhavige beleidsplan tot aan het jaar 2002 loopt, kon ik het niet nalaten om mijzelf in het gevoel te plaatsen dat wij niet nog twee jaar te gaan hebben tot het volgende millennium, maar nog 998 jaar daarna.

Wat hebben wij in elk geval gehad in de afgelopen jaren? In algemene zin wordt er gesproken over de ontwikkeling van een verzorgingsstaat naar een verzekeringsstaat. Dat is een opvatting die met name in het bedrijfsleven opgeld doet. Ik hoop dat die opvatting niet waar is, want ik vind dat een erg armoedig beeld, omdat het woord "verzekeringsstaat" eigenlijk alleen maar lijkt te refereren aan het veiligstellen van de eigen inkomenszekerheid. En ik heb voorlopig maar bedacht dat het mooier zou zijn als in plaats daarvan een soort verzamelingsstaat zou ontstaan. Daar wil ik vanavond een paar opmerkingen over maken. Met mijn wiskundig alfa-profiel zal ik het proberen uit te leggen.

Vroeger heb ik in de wiskunde geleerd dat je deelverzamelingen kunt hebben. En in onze maatschappij zou je kunnen zeggen dat mensen in allerlei groepen, in allerlei deelverzamelingen actief zijn. De gebieden waar die verzamelingen elkaar raken en bij elkaar komen - waarbij mensen dus in verschillende groepen actief zijn -, zijn misschien de ankerpunten die wij als overheid en als gemeentebestuur kunnen gebruiken voor een hechte, duurzame samenleving, omdat wij dan spreken van sociale zekerheid in de ruime zin, ook praktisch gesproken. Mensen die zowel actief zijn in een sportclub als in een buurthuis, een buurt- of feestcommissie, een muziekvereniging of wat dan ook, zouden wij misschien veel meer moeten benutten om de sociale structuur of de sociale cohesie daadwer-

kelijk te versterken. Natuurlijk zou je die mensen moeten benutten om ervoor te zorgen dat onderwijs, arbeid en vervoer - cruciale factoren om in deze samenleving te kunnen functioneren - ook daadwerkelijk benut worden door mensen die een achterstand hebben of die in een minder kansrijke positie verkeren.

De tweedeling van de samenleving doet zich m.i. niet zozeer voor in de volkshuisvesting - misschien zelfs niet in de allergrootste steden -; die tweedeling doet zich veel meer onzichtbaar voor op de arbeidsmarkt en op de scholingsmarkt. Om die reden denk ik dat wij met het oog op de toegankelijkheid van bepaalde zaken nog iets meer zouden moeten doen aan de armoedebestrijding. In de commissie heb ik al de vraag gesteld of het mogelijk is dat wij in deze raadsvergadering uitspreken dat de extra gelden die wij toegemeten krijgen in het kader van de bijzondere bijstand - zonder dat wij het precieze bedrag weten - op voorhand worden gereserveerd om het in de Armoedenota geformuleerde beleid een tandje hoger te kunnen uitvoeren.

Het woord "verzamelingsstaat" is wat mij betreft een ander woord voor "netwerksamenleving" - een samenleving waarin sociale participatie effectief is gemaakt. In dat opzicht onderscheid ik mij m.i. nadrukkelijk van het CDA, omdat ik denk dat je niet alleen moet aansluiten op hetgeen in de samenleving in het middenveld ontstaat, je kunt op dat middenveld ook nogal wat overheidsaansturing plegen. Ik kom daar aanstonds nog op terug.

Meer in detail hebben wij in de afgelopen tien jaar (eigenlijk al vanaf eind jaren tachtig/begin jaren negentig) het Lubberiaanse no-nonsense-tijdperk meegemaakt. Dat tijdperk is in zekere zin doelmatig geweest, omdat het streven naar een doelmatige overheid ook in Hengelo een goede basis heeft gelegd voor de ontwikkelingen, de kansen en de investeringen die wij nu kunnen plegen. Wij hebben f 110 miljoen vrijgemaakt in een ombuigingsoperatie, ten einde te kunnen investeren. Wij hebben ondertussen zelfs meegemaakt dat door die doelmatigheid een markante omslag valt te registreren van onze stadspenningmeester, die thans iets minder zenuwachtig wordt van risico's die zich zouden kunnen voordoen.

Wij hebben dankzij de doelmatige overheid op landelijk niveau mogelijkheden gekregen in de sfeer van bijdragen in het kader van het grote-stedenbeleid, de herindeling van het gemeentefonds etc. Overigens wil ik terzijde op voorhand de hoop uitspreken dat het college het niet eens is met de heer Laan, die in de com-

missie op een gegeven moment riep dat wij, als wij met de Twentestad zouden doorgaan, maar al onze reserves zouden moeten opmaken. Kennelijk was dat de concrete vertaling van zijn gevoel dat het wat saai is als het goed gaat. Ik kan er niet zo goed tegen dat de overheid op die manier omgaat met beleid en bestuur. Mutatis mutandis geldt dit laatste wat mij betreft ook voor het op een onredelijke manier gebruikmaken van procedures om een gemeentelijke herindeling op te houden, als daar via democratische weg uiteindelijk toch toe zou zijn besloten. Hoe kun je anders burgers vragen om datzelfde niet te doen? En dat laatste vragen wij de burgers regelmatig.

Er is wel iets dat tamelijk tijdelijk is aan het no-nonsense-tijdperk en dat is een misschien wel doorschieten in de richting van een organisatie- en management-denken en -jargon; bedrijfsmatigheid in termen van de gemeente als concern en de burger als klant. Volgens mij is de overheid geen bedrijf en is de burger geen klant, maar burger. Hooguit zou je kunnen zeggen dat de gemeentelijke organisatie op punten als een bedrijf geleid kan worden. En zoals de heer Otten vanavond ook al opmerkte, is de burger op sommige punten een consument van overheidsdiensten.

Wat mij frappeerde in een rapport over de politie-organisatie in de toekomst, getiteld "Toekomst gezocht", opgesteld door Stichting Maatschappij-Politie, waarin notabelen als Nordholt meedenken (een rapport dat sommigen misschien kennen uit hun professie), was de expliciete opmerking dat de politie niet moet denken in termen van bedrijfsmatigheid en klantgerichtheid, omdat de burger zich op die manier niet in de politieorganisatie kan herkennen. Naar mijn smaak is het bedrijfsmatig denken en werken geen kernkwaliteit van de gemeentelijke organisatie. De kernkwaliteit van de gemeentelijke organisatie is besturen en beleid maken, op basis van draagvlak.

Wel vraag ik mij af of wij niet een verdere ontwikkeling zouden moeten stimuleren in de richting van een kleinere, professionelere, maar toch zelfsturende organisatie, waarbij op projectbasis samenwerking wordt aangegaan met uitvoeringsorganisaties. Wat dat betreft spraken de ideeën van de heer Brinkman (om nog een CDA-er te noemen) mij wel aan - het is jammer dat hij niet de kans heeft gekregen zijn ideeën tot uitvoering te brengen. De heer Brinkman heeft altijd uitdrukkelijk op de lijn gezeten om kerndepartementen te vormen. En vanwege de relatie die u als voorzitter met hem had, heb ik wel eens gedacht: Wie weet haalt Brinkman

Lemstra er nog wel eens bij, om hem als een soort regeringscommissaris te helpen zijn ideeën te realiseren.

In dit verband vraag ik het college nog eens een bespiegeling te wijden aan het tweedienstenmodel dat wij thans hebben. Vindt men dat dit model de meest optimale variant is om te komen tot een goede aansturing van projecten, of beschouwt men het als een tijdelijk model? Vindt men dat het model inderdaad voldoende mogelijkheden biedt voor de medewerkers in de organisatie om zelfsturend, inventief en adequaat te reageren op de behoeften in onze samenleving?

Wij moeten constateren dat wij ons momenteel bevinden in het paarse infrastructuur- en economietijdperk. En hoewel ik eigenlijk altijd een groot voorstander ben geweest van paars - ook al heette het toen nog niet zo -, heb ik zo langzamerhand het gevoel dat het paars beleid te veel voorbijgaat aan samenlevingsopbouw. Het aardige is overigens dat er sinds kort een hoogleraar is in het opbouwwerk en de samenlevingsopbouw, aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam, de heer Duijvendak. Misschien is dat een significante ontwikkeling (de heer Otten maakte ook een opmerking over het opbouwwerk). In elk geval zegt de heer Duijvendak dat veel te veel wordt onderschat dat er derden - opbouwwerkers, het middenveld - nodig zijn om bewonersnetwerken en burenetwerken te ontwikkelen. Ik deel in elk geval met hem de gedachte dat er op voorhand veel te weinig middelen worden vrijgemaakt voor het bouwen van welzijnsvoorzieningen, zeker in nieuwe wijken - wij hebben daar in het recente voorbeelden slechte voorbeelden van gezien, ook in Hengelo. En voor zover er wel middelen worden vrijgemaakt, wordt er zelden nagedacht over de vraag of je niet voor de eerste vijf à tien jaar voor zo'n wijk fondsen nodig zou hebben voor het personeel dat in die voorzieningen werkzaam zal zijn. Ik denk dat ook op dit terrein financiering nodig is.

In het licht van het voorgaande heb ik in de commissie welzijn gevraagd om een discussie over het opbouwwerk. Ik vind het wat makkelijk van het college om te zeggen dat ieder raadslid die discussie natuurlijk kan aangaan. Ik zal dat zeker niet nalaten. Wat mij betreft hoeft het college niet met een notitie te komen, zoals in de Nota van antwoord is geformuleerd. Maar ik zou het wel op prijs stellen als het college zou willen bevorderen dat wij daar een enigszins gestructureerde gedachtewisseling over hebben, die wat dieper gaat dan de rondvraag van een commissievergadering toelaat. Overi-

gens is ook door SCALA aangegeven dat men behoefte heeft aan zo'n vorm van gedachtewisseling.

Wat naar mijn gevoel bij de sociale structuur in de stad, met name in wijken en buurten, aan de orde zou moeten zijn, is een fundamentele gedachtewisseling aan de hand van de vraag wat wijkbudgetten eigenlijk zouden kunnen zijn - geen wijkbudgetten alleen voor het fysieke wijkbeheer, maar wijkbudgetten die door de betrokken buurt- en wijkaandachtsfunctionarissen benut zouden kunnen worden voor de ontwikkeling van een sociale structuur. Misschien zou die ontwikkeling ook in samenwerking met derden - bijvoorbeeld de woningcorporaties - kunnen plaatsvinden. Je zou je kunnen afvragen of je een bewoner een korting of een vorm van premie kan geven indien hij bereid is een aantal uren per week iets te doen in de eigen omgeving - een vorm van maatschappelijk corvee. Zulke dingen vind ik veel wezenlijker dan weer een nota, een eindrapport of andere publicatie in het kader van het sociaal profiel.

Ik moet zeggen dat ik er zo langzamerhand bijna spijt van heb dat ik de motie inzake het sociaal profiel heb mogen ondertekenen, gelet op de kakofonie die er daarna over is ontstaan. Er is nu ten derden male een voorstel gedaan om te komen tot een soort handboek, dat ons een richting zou moeten wijzen in de komende vier jaar - en dan binnen de beperkte middelen die de gemeente heeft, ook als het om incidentele gelden gaat. Ik vind dat jammer. Ik deel de vanavond uitgesproken mening dat je in plaats van aan een publicatie eerder zou moeten werken aan handwerk in de wijken. Ik zou het geld liever aan dit laatste willen besteden.

Het huidige kabinet heeft ook het issue "veiligheid" centraal gesteld. Naar aanleiding van de autobranden las ik gisteravond een publicatie waarin een woordvoerder van de gemeente reageerde op de uitspraak van iemand die een burgerwacht wilde gaan beginnen. De reactie van de woordvoerder was: Dat vinden wij wat moeilijk, want daar kunnen wij geen greep op houden. Maar zo'n reactie is volgens mij precies niet in overeenstemming met hetgeen sociale structuur en eigen verantwoordelijkheid in wijken zou moeten inhouden. Destijds hebben wij met betrekking tot de stadswachten een zelfde soort afhoudende beweging gezien, terwijl nu langzamerhand zelfs landelijk wordt geopperd om het fenomeen stadswacht maar binnen de politieorganisatie te brengen.

Misschien is het niet onaardig om aan te geven hoe men daar in Nieuw-Zeeland mee omgaat. Daar is in de wet verankerd dat als een

jeugdige verdachte wordt opgespoord, hij onder leiding van een jongerenwerker met justitiële bevoegdheden, dus buiten de politieorganisatie om, in contact wordt gebracht met het slachtoffer - en niet de verdachte alleen, maar ook de peer-group, de familie, wellicht nog onderwijzers etc. In dat gesprek - de "family-crew-conference" - wordt de dader geacht samen met de bij het gesprek aanwezigen een afspraak te maken over het herstel van hun relatie. En die afspraak heeft ook rechtskracht; als die na een half jaar niet is nagekomen, dan zal de family-crew-conference zich herhalen. Naar het schijnt zijn in Nieuw-Zeeland zelfs de jeugdinrichtingen afgeschaft en denkt men momenteel over de mogelijkheid om het voornoemde systeem in het algemeen in het rechtssysteem in te bouwen.

Nu snap ik wel dat het niet aan de gemeente is om een dergelijk systeem van de grond te krijgen. Maar ik wil alleen maar aangeven hoe het qua ideevorming ook zou kunnen. Een dergelijk systeem getuigt van een heel andere opstelling dan hier, waar een door een burger opgeworpen idee inzake het oprichten van een burgerwacht of het instellen van buurtpreventie wordt afgehouden op de wijze die ik zo-even aangaf. Ik vind dat niet de goede manier.

"Werk, werk, werk" is eveneens een paars thema. Weliswaar doet men daar al het nodige aan. Maar aan de andere kant is het ontzettend moeilijk om met name de categorieën 3 en 4 uit de Bijstandswet werkelijk te activeren en toe te leiden naar de arbeidsmarkt. Bij het stellen van prioriteiten in de komende vier jaar zal er wat dit betreft fors moeten worden ingezet qua middelen en arbeidsuren.

Wat mij betreft geldt dit laatste ook voor het maatschappelijk nuttig werk. Je zou je moeten afvragen of dat maatschappelijk nuttig werk - een soort structurele vorm van vrijwilligerswerk - ook beloond zou moeten worden. Misschien zelfs zou de gemeente zich zou kunnen afvragen of het fenomeen van de Melkert-banen niet een oplossing is voor het doorschieten van onze arbeidsmarkt, waarbij wij de elementen van de collectieve sector te veel hebben weggezuiverd, welke elementen wij nu kennelijk in een vorm van Melkert-banen moeten terugregelen. Als dat zo is, dan zou de gemeente in de collectieve sector wel eens meer kunnen doen aan structurele werkgelegenheid, door van Melkert-banen echte banen te maken, bijvoorbeeld in de sectoren zorg en veiligheid. En voor zover wij dat moeten financieren, hebben wij daar ook een aardig belastinginstrument voor. Zelfs in het bedrijfsleven zien wij op dit moment in ondernemersorganisaties dat men in elk

geval de discussie over de omvang van de collectieve sector niet meer zo dogmatisch van zich afhoudt als eerder het geval was.

Ik ben blij met de kwaliteit die wordt gegeven aan het beleid op het vlak van ruimte, bouwen en milieu; die kwaliteit is m.i. aardig verankerd. Dit laatste geldt ook voor de duurzaamheid in de woningbouw. Maar nu kunnen wij in fysiek opzicht wel bereikt hebben dat wij duurzaam bouwen, het is echter ook nog de vraag: Hoe gaat men duurzaam wonen? Wij zijn daar een projectje over begonnen. Misschien kan de wethouder verslag doen van de voortgang van dit projectje.

Als je de sprekers van vanavond goed beluistert, dan kun je daaruit opmaken dat de echte ontwikkelingen zich in de komende vier à vijf jaar zullen afspeelen rond de thema's onderwijs, zorg, welzijn en cultuur - eigenlijk ook nog in die volgorde, als je kijkt naar de trajecten die nu doorlopen worden en de debatten die op dit moment gevoerd worden. Ik noem in dit verband de aandacht in de voorschoolse periode van de jeugd, de tweede fase van het voortgezet onderwijs, de discussies over de thuiszorg en over leefbaarheid en saamhorigheid. De minister-president kwam laatst, in een inleiding voor de Nationale Woningraad, met de uitspraak dat het kabinet nu toch ook nadrukkelijk wil investeren in sociale cohesie, kennisinfrastructuur en onderwijs. Het kabinet wil meer dan te voren nadenken over de vraag dat het er niet alleen om gaat om individuen te voorzien van een inkomen, maar ook om deze vorm te kunnen laten geven aan zijn of haar maatschappelijke ontwikkeling. Tot nu toe moest er volgens de minister-president vooral worden geïnvesteerd in steden, vanaf nu kunnen de inspanningen meer worden gericht op de sociale opgaven.

Ik denk dat er nog iets dieper kan worden nagedacht over vraagstukken op het vlak van onderwijs, zorg, welzijn en cultuur dan wij tot op heden hebben gedaan. Op dit moment hebben een aantal onderwerpen een tamelijk fragmentarische besteding gekregen, zonder dat daar heel veel gedachtevorming aan ten grondslag ligt.

De heer De Hont roept op tot een discussie over de manier waarop wij in onze binnenstad zouden willen leven. Dan denk ik: Misschien is het niet onaardig om à la een sociale conferentie over de armoedebestrijding nog eens een conferentie in de Waterstaatskerk te houden aan de hand van de vraag hoe wij aan de "zachte" aspecten inhoud zouden kunnen geven in de periode tot 2002.

Een aantal gedachten op dit punt wil ik wel

geven - dit zijn gewoon gedachten voor wat ze waard zijn.

Tot nu toe zeggen wij steeds dat het sluitingsuur voor de horeca vrij moet blijven, omdat wij vinden dat dit in ons economisch klimaat in een 24-uurseconomie goed is. Maar in mijn eigen omgeving hoor ik steeds meer mensen zeggen dat dit toch wel verschrikkelijk het gezinsleven ontregelt. Nu kan overwogen worden het piekuur af te schaffen. Maar wij zouden misschien ook met de horeca kunnen regelen dat het piekuur op zaterdag van 19.00 tot 21.00 uur wordt gehouden, zodat er na dat moment al een trek ontstaat. Op die manier zouden wij wellicht iets kunnen terugreguleren van wat een goede vorm van sociale cohesie is.

Overigens is het wel bemoedigend om te zien dat ook de jongerencultuur zelf een golfbeweging maakt, want ik begrijp dat er nu al weer een groep is die weliswaar van harde punk houdt, maar dat doet zonder drugs, alcohol en sigaretten.

Als wij praten over de culturele infrastructuur - waarop wij in het verleden nog wel eens bezuinigd hebben -, dan zouden wij kunnen nadenken over de vraag of bijvoorbeeld een instrumentenfonds nog wel toereikend is voor het muzikale verenigingsleven. Mede ten behoeve van dit laatste bouwen wij natuurlijk ook een schouwburg, maar misschien zouden wij iets meer moeten doen - en dat zou de VVV kunnen ondersteunen in haar pogingen om te blijven bestaan - aan het organiseren van kwalitatieve evenementen in de binnenstad, in plaats van die eeuwige dweilorkesten.

En wij zouden toch ook eens wat dieper moeten nadenken - dat is een opmerking die mevrouw Westerterp in de commissie maakte - over de vraag hoe wij de vereenzaming van met name alleenstaande ouderen zou kunnen voorkomen. En aansluitend op hetgeen de heer Otten naar voren bracht, zouden wij niet alleen moeten nadenken over de vraag op welke wijze ouderen iets voor jongeren kunnen betekenen, maar eveneens over de vraag hoe ook het omgekeerde het geval zou kunnen zijn.

Misschien moeten wij ook wat dieper nadenken over de vraag hoe wij, gesteld dat er enigerlei vorm van gemeentelijke herindeling doorgaat, op een soepele manier het middenveld van de verschillende gemeenten kunnen herindelen en laten samenvloeien. Ook zulke dingen zullen niet vanzelf gaan.

Lest best, of after all, denk ik dat de voornoemde zaken veel te maken hebben met de vraag vanuit welke waarden wij besturen. Ik denk dat daar meer waarden dan normen aan te

pas komen. Want normen hebben veel te maken met sociale controle, terwijl waarden voor mijn gevoel meer met sociale betrokkenheid te maken hebben. Wat mij betreft is het oude adagium van de Franse revolutie "vrijheid, gelijkheid, broederschap" een krachtig adagium om ontplooiing van individuen en solidariteit van de samenleving in balans te houden. Met een dergelijk republikeins adagium heb ik dan meteen aangegeven dat het CDA toch nog niet helemaal mijn keuze is.